

Nr 9.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 11 januari 1952 dagtecknad, till lagutskott hänvisad proposition, nr 27, vilken behandlats av första lagutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll föreslagit riksdagen att antaga ett vid propositionen fogat förslag till lag om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

I samband med propositionen har utskottet till behandling förehäft en i anledning av densamma inom första kammaren väckt motion, nr 366, av herr *Herlitz*.

Vad motionären hemställt återgives i det följande.

Beträffande de skäl, som ligga till grund för det i propositionen framlagda förslaget, ävensom i fråga om de skäl, vilka motionären anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet, i den mån redogörelse icke lämnas här nedan, hänvisa till propositionen och motionen.

Regeringsrättens organisation och arbetssätt.

Enligt lagen den 26 maj 1909 om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall regeringsrätten utgöras av sju regeringsråd, av vilka dock en tjänstgör i lagrådet. Regeringsrätten är enligt § 22 regeringsformen domför med fem ledamöter, så ock med fyra, där tre av dem äro ense om slutet. Genom särskild lag den 29 mars 1946 om tillfällig ökning av regeringsrådets antal bestämdes, att regeringsrätten från och med den 1 oktober samma år skulle tillfälligt förstärkas, så att den kom att bestå av tio regeringsråd. Syftet härmed var att möjliggöra en avarbetning av då föreliggande, alltför stora balans av oavgjorda mål. Enär en sådan avarbetning beräknades kunna genomföras på jämförelsevis kort tid, föreskrevs i 1 § av lagen att den tillfälliga utökningen skulle äga bestånd till och med den 30 september 1949 eller, om särskilda förhållanden föranledde därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde. Därefter skulle, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kunde ske, antalet regeringsråd åter minskas till sju.

Emellertid blev utvecklingen mindre gynnsam än man vid utökningens genomförande beräknade. Måltillströmningen till regeringsrätten var alltfört mycket stark och dessutom inträdde en förskjutning i fråga om målens beskaffenhet i riktning mot en högre andel av stora och invecklade mål. Härigenom minskade målavverkningen, räknat i antalet mål, och balansen ökade ytterligare. Med anledning härav bestämdes genom lag den 25 februari 1949, att utökningen av regeringsrådets antal skulle bestå till och med den 30 september 1952 eller den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämde.

Sedan antalet regeringsråd den 1 oktober 1946 ökades till tio, därav en tjänstgörande i lagrådet, har som regel för tjänstgöringen i regeringsrätten tillämpats ett schema enligt vilket antalet föredragningstimmar i veckan uppgår, varannan vecka till 26 och varannan vecka till 24 eller i medeltal till 25. För år räknat har den planemässiga föredragningstiden uppgått till omkring 955 timmar. Med tio i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter skulle antalet föredragningstimmar i veckan komma att uppgå till 30 eller 5 mer än för närvarande. En närmare redogörelse för tjänstgöringsförhållandena med olika antal ledamöter återfinnes i propositionen å s. 4.

Utvecklingen av regeringsrättens arbetsbörda m. m.

I fråga om förhållandena för tiden från och med år 1933 (vilket år en år 1928 beslutad tillfällig utökning av regeringsrätten med fyra ledamöter slutgiltigt avvecklades) må lämnas följande uppgifter rörande antalet inkomna, avgjorda och balanserade mål. I antalet avgjorda mål inbegripas återkallade, till annan myndighet överlämnade eller eljest avförda mål.

	Under året		Vid årets utgång balanserade
	inkomna	avgjorda	
1933	2 385	2 210	1 261
1934	2 602	2 658	1 205
1935	2 259	2 465	999
1936	2 033	2 078	954
1937	1 928	1 963	919
1938	2 252	2 098	1 073
1939	2 174	2 262	986
1940	1 888	2 081	792
1941	2 206	2 068	933
1942	2 283	2 207	1 009
1943	2 664	2 592	1 082
1944	3 009	2 473	1 618
1945	3 027	2 368	2 281
1946	3 333	2 466	3 150
1947	3 171	2 898	3 425
1948	2 937	2 703	3 657
1949	3 012	2 633	4 036
1950	3 221	2 668	4 589
1951	3 022	2 708	4 905

Eftersom skattemålen utgöra den ojämförligt största gruppen av mål i regeringsrätten, ha vissa uppgifter rörande förhållandena inom kammarrätten inhämtats. En sammanställning av dessa uppgifter lämnas i propositionen å s. 5 och 6, till vilka utskottet hänvisar.

Behandlingen vid 1951 års riksdag av frågan om en utökning av regeringsrätten.

I motioner vid 1951 års riksdag väcktes fråga om en ytterligare, tillfällig förstärkning av regeringsrätten. Första lagutskottet anförde i sitt i anledning av motionerna avgivna utlåtande, nr 11, att enligt utskottets mening starka

skäl talade för att en tillfällig ytterligare förstärkning av regeringsrätten snarast genomfördes. Det syntes därvid utskottet ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet krävde emellertid närmare övervägande, och utskottet kunde därför icke förorda att riksdagen omedelbart genomförde en lagändring. Utskottet hemställde att riksdagen måtte besluta skrivelse till Kungl. Maj:t med anhållan att förslag snarast måtte framläggas för riksdagen till erforderlig utökning av regeringsrådets antal så att den alltför stora balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten kunde inom skälig tid nedbringas till normal storlek. Riksdagen biföll utskottets hemställan (skrivelse nr 74).

Regeringsrättens promemoria.

I en inom regeringsrätten upprättad, den 31 oktober 1951 dagtecknad promemoria, vilken behandlar läget vid utgången av september månad 1951, anföres följande angående regeringsrättens arbetsbalans.

Utöver balansen av krigskonjunkturskattemål, som den 30 september 1951 i regeringsrätten utgjorde 1 101 och vid årets slut beräknas utgöra omkring 900, beräknas ytterligare inkomma inemot 100 sådana mål. Sammanlagt skulle således efter instundande årsskifte omkring 1 000 krigskonjunkturskattemål återstå för föredragning, vilket beräknas motsvara en föredragningstid av 350 å 400 timmar.

I fråga om andra finansmål har tillströmningen till kammarrätten under de nio första månaderna år 1951 jämfört med föregående år obetydligt ökat. Såvitt nu kan bedömas torde antalet såväl inkommande som avgjorda beskattningsmål i kammarrätten i fortsättningen komma att hålla sig omkring 8 000 mål årligen, vilket beräknas medföra, att till regeringsrätten inkomma 1 500 å 1 600 mål årligen, motsvarande en föredragningstid av omkring 500 timmar. Balansen av dessa mål, som den 30 september 1951 utgjorde 3 528 och för årsskiftet uppskattas till omkring 3 600, borde vid nämnda antal årligen inkommande mål icke gärna tillåtas överstiga 500 mål. Balansen borde därför nedbringas med omkring 3 100 mål, vilket beräknas motsvara en föredragningstid av omkring 1 000 timmar.

Antalet från andra departement till regeringsrätten inkomna mål, som under senare år utgjort, år 1943 1 372, år 1944 1 335, år 1945 1 127, år 1946 1 320, år 1947 1 377, år 1948 1 225, år 1949 1 203 och år 1950 1 253 eller sålunda i genomsnitt 1 264, torde även i fortsättningen böra antagas hålla sig till omkring 1 200 å 1 300 mål årligen. Med den avverkningstakt, som för sådana mål uppnåtts under de första nio månaderna år 1951 motsvarar detta en årlig föredragningstid av omkring 450 timmar. Balansen av dessa mål, som den 30 september 1951 utgjorde 469 mål, kan anses för årtiden vara av normal omfattning.

Sammanlagt kan antalet till regeringsrätten inkommande mål, med undantag för krigskonjunkturskattemål, i fortsättningen antagas utgöra omkring 2 700 å 2 900, motsvarande eller obetydligt överstigande den föredragningstid av omkring 955 timmar, som kan uppnås med nuvarande antal av nio i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter. För nedbringande av balansen till önskvärd storlek samt avverkning av återstående krigskonjunkturskattemål beräknas därutöver en föredragningstid av 1 350 å 1 400 timmar vara erforderlig. Läget har i detta avseende icke undergått någon anmärkningsvärd förändring sedan föregående år. Tendensen till växande balans ingiver dock betänkligheter.

Det framgår av det ovanstående, att regeringsrättens arbetsbalans icke kan väntas bli minskad utan att antalet ledamöter utökas under en övergångstid. Om ett regeringsråd tillkomme bleve det möjligt att ordna föredragning på två avdelningar under ännu en veckodag, motsvarande en ökning av den årliga föredragningstiden med omkring 150 timmar. Detta tillägg i tid skulle då helt, eller i varje fall till övervägande del stå till förfogande för nedbringande av balansen, vilken alltså borde kunna utjämnas under en tioårsperiod.

Om det anses önskvärt, att balansen reduceras till normal nivå på kortare tid, erfordras givetvis en större utökning av antalet ledamöter i regeringsrätten. Härvid är emellertid att märka, att effektiviteten kan bli något lidande på utökningen enär denna försvårar konstruktionen av en rimlig arbetsordning. Svårigheterna bliva särskilt stora, om antalet i regeringsrätten tjänstgörande ledamöter skulle bestämmas till elva. Med tolv ledamöter blir den årliga arbetstiden den dubbla mot vad som uppnåddes med sex ledamöter eller sålunda omkring 1 310 timmar per år. Därvid skulle för reduktion av balansen disponeras omkring 300 timmar per år. Normal balans borde alltså i detta fall kunna förväntas inträda efter fyra à fem år.

Departementschefen.

Vid remiss till lagrådet av förevarande lagförslag har *föredragande departementschefen, statsrådet Zetterberg* — efter att ha konstaterat att de åtgärder som hittills vidtagits för att nedbringa den sedan flera år tillbaka föreliggande betydande balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten icke lett till önskat resultat och att balansen vid utgången av år 1951 motsvarade nära två års arbetsprodukt av regeringsrätten med nuvarande sammansättning — anfört bl. a. följande.

»Balansen är alltså betydande och uppenbarligen äro svåra olägenheter förknippade härmed. Enligt den inom regeringsrätten verkställda beräkningen skulle det antal mål som under den närmaste framtiden kan antagas komma att fullföljas till regeringsrätten ungefärligen motsvara den avverkning som kan påräknas med nuvarande arbetskrafter. Någon möjlighet att avarbeta balansen skulle således icke föreligga utan särskilda åtgärder. Denna beräkning synes, såvitt nu kan bedömas, vara riktig.

Av det sagda framgår att åtgärder äro erforderliga för att minska balansen. Flera utvägar äro i och för sig möjliga. Vid tidigare tillfällen har övervägts att öka regeringsrättens arbetsprodukt genom att föreskriva att domstolen skall vara domför med lägre antal ledamöter än för närvarande är fallet. Tanken har emellertid avvisats och det torde ej föreligga anledning att nu ånyo upptaga den. Ej heller torde man kunna ifrågasätta att genom utökning av föredragningstiden eller genom andra liknande åtgärder kräva en större målavverkning. Därefter återstå utvägarna att öka antalet ledamöter i regeringsrätten och att begränsa fullföljden. Vad först beträffar en begränsning av måltillströmningen må erinras om att denna utväg att vinna en lättnad i regeringsrättens arbetsbörda flera gånger tidigare valts. I propositionen nr 32/1946 redogjorde jag för de åtgärder som under 1920-talet vidtagits i sådant avseende och som väsentligen bestått i att man

gjort kammarrätten till sista instans i vissa grupper av mål och överflyttat andra grupper från regeringsrättens till annan myndighets prövning. Jag anförde i anslutning till denna redogörelse att det icke syntes vara tillrådligt att, utöver vad som sålunda skett på 1920-talet, minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt. Ej heller syntes mig då möjlighet förefinnas att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål, i vart fall ej i nämnvärd omfattning. Inför det synnerligen otillfredsställande arbetsläge som nu förefinnes synes man emellertid, trots vad jag sålunda då yttrade, nu böra till förnyat övervägande upptaga frågan om möjligheterna att på olika sätt minska tillströmningen. Jag avser att låta närmare utreda dessa spörsmål och att därefter ånyo pröva dem.

I avbidan på att en eventuell fullföljdsbegränsning kan hinna inverka på måltillströmningen äro emellertid omedelbara åtgärder erforderliga för att nedbringa den föreliggande balansen. Som framgår av det anförda torde i sådant hänseende icke kunna ifrågakomma någon annan åtgärd än att tillfälligt ytterligare förstärka regeringsrätten. Någon större utökning anser jag dock knappast böra komma i fråga i avvaktan på den nyss berörda utredningen, och jag vill därför föreslå att förstärkningen begränsas till en ledamot. Sammanlagda antalet ledamöter skulle således bliva elva, varav en tjänstgörande i lagrådet. Rörande den tid som det med denna förstärkning skulle taga att nedbringa balansen till önskad omfattning kan intet bestämt uttalande göras. Uppenbarligen blir därvid av största betydelse vilka möjligheter som kunna erbjuda sig att genomföra en fullföljdsbegränsning eller eljest minska tillströmningen av mål. Tills vidare torde förstärkningen böra beslutas för en tid av tre år räknat från den 30 september 1952, då det nuvarande provisoriet upphör. Liksom nu är fallet bör Kungl. Maj:t äga att, om särskilda förhållanden föranleda därtill, bestämma en tidigare slutdag. Efter utgången av september månad 1955 eller den av Kungl. Maj:t eventuellt fastställda dagen bör antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, åter nedbringas till sju. Även i övrigt torde den nya lagen böra utformas i överensstämmelse med den nu gällande. Till belysande av möjligheterna att åter minska antalet regeringsråd kan nämnas att, enligt gällande pensionsbestämmelser, av regeringsrättens nuvarande ledamöter två avgå under år 1956, en under år 1959 och en under år 1961.»

Lagrådet.

Lagrådet har lämnat förslaget utan erinran.

Motionen.

Efter att bl. a. ha redogjort för departementschefens uttalade avsikt att låta undersöka möjligheterna att på olika sätt minska tillströmningen av mål till regeringsrätten har motionären vidare anført.

Det förtjänar i anledning av vad statsrådet sålunda anfört starkt understrykas att han för sex år sedan (i prop. nr 32/1946) bedömde läget helt annorlunda. Han uttalade då att det icke syntes vara tillrådligt att, utöver vad som skett på 1920-talet, minska tillströmningen av mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt. Ej heller syntes honom då möjlighet förefinnas att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål, i vart fall ej i nämnvärd omfattning. Den uppfattning, som då uttalades, synes mig synnerligen välgrundad. Det finnes ingen anledning att antaga att möjligheterna att på ett rationellt sätt begränsa måltillströmningen till regeringsrätten äro större nu än år 1946. Det finnes sålunda, så vitt nu kan bedömas, icke stora utsikter till att den bebådade utredningen skall leda till resultat, vilka i avsevärd grad kunna begränsa tillströmningen. Jag kan i detta sammanhang icke underlåta att uttala ett beklagande av att utredningen icke satts i gång tidigare.

I nu förevarande läge synas därför de av trängande rättssäkerhetsintressen nödvändiggjorda åtgärderna för en effektiv avarbetning av balansen icke kunna uppskjutas i avvaktan på ytterligare utredning. Jag vill därför yrka, att, i anslutning till riksdagens i fjol uttalade mening, regeringsrätten redan nu utökas med tre ledamöter.

Mot detta förslag skulle till äventyrs kunna invändas, att om en sådan utökning av regeringsrådets antal kommer till stånd och det efter en tid visar sig, att antalet ur arbetsbelastningssynpunkt bör minskas till det normala, svårigheter kunna uppstå. Av propositionen framgår att fyra regeringsråd enligt gällande pensionsbestämmelser komma att avgå under loppet av en 10-årsperiod. Efter denna tid skulle regeringsrätten ändå, om ingen opåräknad avgång sker, bestå av två ledamöter utöver det normala antalet. I vårt nuvarande samhälle är utvecklingstendensen emellertid sådan, att området för statens bestämmanderätt över den enskildes liv och handlande ständigt ökar. I följd härav hava regeringsrättens rättsvärdande uppgifter ofrånkomligen vuxit oerhört i omfattning och betydelse. Härvid kommer det otvivelaktigt att förbliva. Det måste under sådana förhållanden betraktas som en verklighetsfrämmande illusion, att regeringsrättens ledamotsantal skulle, utan allvarligt förfång för rättsvärden, kunna inom överskådlig framtid nedbringas till vad det var vid dess inrättande för mer än 40 år sedan. Farhågorna för att en nu behövlig förstärkning av regeringsrätten skulle i framtiden resultera i en överdimensionering av denna domstol böra sålunda bedömas såsom ogrundade.

Motionen utmynnar i en hemställan, »att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av den föreslagna lagen om tillfällig förstärkning av regeringsrådets antal, att regeringsrådets antal bestämmes till tretton.»

Tidigare åtgärder för minskning av måltillströmningen m. m.

Departementschefens uttalade avsikt att låta närmare utreda och pröva spörsmålen om fullföljdsbegränsning och andra åtgärder för att minska tillströmningen av mål till regeringsrätten har föranlett utskottet att här lämna en kortfattad redogörelse för tidigare åtgärder och förslag i dessa hänseenden.

Fullföljdsbegränsning och överflyttning av mål till annan myndighet m. m.

Det första världskriget förorsakade en mycket kraftig ökning i tillströmningen av mål till regeringsrätten. För att nedbringa uppkommen arbetsbalans förordnades genom kungörelse den 12 december 1924, att besvär i vissa mål om avlöningsförmåner och dylikt samt vissa mål om delaktighet i eller avgift till pensionsinrättning m. m., som dittills prövats av regeringsrätten, skulle i stället fullföljas till och avgöras i kammarrätten. Vidare förordnades, att dylika mål ävensom vissa på kammarrättens prövning beroende anmärkningsmål, mål om avkortning och avskrivning av allmänna medel eller av persedlar samt reskontreringsmål i allmänhet icke skulle få fullföljas från kammarrätten. Ytterligare föreskrevs genom kungörelse samma dag, att mål om familjeunderstöd åt värnpliktiga skulle, där besvär i dylika mål dittills prövats av regeringsrätten, i stället avgöras i kammarrätten. Tillräcklig minskning i tillströmningen av mål till regeringsrätten inträdde emellertid icke genom nu berörda föreskrifter. Ytterligare åtgärder blevo därför erforderliga. Genom lag den 5 mars 1926 föreskrevs, att regeringsrättens obligatoriska hörande över ansökningar i fideikommissärenden skulle upphöra. I syfte att befordra en snabbare handläggning av målen i regeringsrätten genomfördes vidare samma år vissa bestämmelser för åstadkommande av en förbättrad föredragning. En icke oväsentlig avlastning av regeringsrättens arbetsbörda skedde sedermera därigenom att enligt särskilda föreskrifter i förordningen den 27 juni 1927 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid allmän fastighetstaxering år 1928 samt i taxeringsförordningen den 28 september 1928 talan mot kammarrättens utslag icke vidare finge föras beträffande huvudparten av mål rörande fastighetstaxering för år 1928 eller senare år eller beträffande mål om virkestaxering för år 1929 eller senare år.

Emellertid ansågs icke till fyllest med dessa åtgärder till lättande av regeringsrättens arbetsbörda, utan nya åtgärder i detta syfte beslötos år 1928.

Genom lag den 14 juni 1928 ändrades regeringsrättslagen så, att ytterligare vissa grupper av mål överflyttades från regeringsrätten till annan myndighets prövning. Vidare vidtogs genom kungörelse den 24 augusti 1928 sådan ändring av den förut omnämnda kungörelsen den 12 december 1924, att regeringsrätten jämväl befriades från handläggning av mål om ersättning för vissa utgifter i tjänsten m. m.

Härjämte genomfördes en lag den 14 juni 1928 angående tillfällig ökning av regeringsrådets antal, enligt vilken antalet regeringsråd för tiden från och med den 1 januari 1929 intill utgången av år 1931 skulle utgöra elva och därefter, i den mån sådant i följd av inträffade ledigheter kunde ske, skulle nedbringas till sju. I den utsträckning så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kunde ske skulle regeringsrätten arbeta å avdelningar. Denna lag tillkom på förslag av 1928 års riksdag. Kungl. Maj:t hade i *proposition nr 232 till samma års riksdag* föreslagit, att regeringsrådets antal skulle ökas från sju till nio. På förslag av sammansatt stats- och första lagutskott i dess utlåtande, nr 4, beslöt riksdagen emellertid i an-

ledning av propositionen och en av herr Schlyter i första kammaren väckt motion, nr 311, om den utökning till elva ledamöter, som kom till stånd genom nämnda lag. Samtidigt härmed anhöll riksdagen hos Kungl. Maj:t om en allsidig utredning rörande regeringsrättens organisation och arbets-sätt (riksdagens skrivelse nr 320). Ledamotsantalet i regeringsrätten minskades därefter år 1932 med en och år 1933 med tre.

Även efter år 1928 ha vissa grupper av mål undantagits från prövning i regeringsrätten, såsom vissa mål om allmänna vägar m. m.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen utökades år 1946 rege-ringsrådets antal till tio.

I förenämnda proposition till 1928 års riksdag anfördes i fråga om be-gränsning av tillströmningen av skattemål till regeringsrätten.

Inom finansdepartementet har undersökning verkställt rörande möjlig-heten att begränsa tillströmningen av beskattningsmål till regeringsrätten. Olika förslag hava därvid varit under övervägande. Sålunda har undersökts möjligheten att från fullföljd avskära vissa grupper av mål, därvid grupp-indelning skulle ske efter beskattningens art eller tvisteföremålets värde. Vidare har ifrågasatts att inskränka klagorätten till att gälla vissa delar av processen. Sålunda har tänkts, att klagorätten möjligen skulle kunna inskränkas till att avse allenast rättsfrågor eller att förbud skulle kunna stadgas mot förebringande av ny bevisning i regeringsrätten. — — —

Emellertid har visat sig, att betydande olägenheter äro förenade med samt-liga sålunda ifrågasatta åtgärder. — — —

I anledning av riksdagens ovan omförmälda hemställan år 1928 om ut-redning rörande regeringsrättens organisation och arbetssätt uppdrogs åt regeringsrätten att utföra denna utredning. *Regeringsrätten* avgav ett den 30 oktober 1930 hållet protokoll, innefattande den anbefallda utredningen. Däri framhölls bl. a. beträffande möjligheterna att åstadkomma lättnad i regeringsrättens arbetsbörda genom överflyttning av ytterligare vissa slag av mål till andra myndigheter följande.

Enligt vad som framgår av den utredning, som föregick 1928 års pro-
position, läser emellertid på denna väg, såvitt för närvarande kan bedömas, näppeligen något avsevärt vidare vara att vinna. På sätt därvid framhållits, torde nämligen en överflyttning av mål från regeringsrätten till annan myndighet icke böra äga rum i större utsträckning än sådant på grund av målens beskaffenhet utan större olägenhet kan ske. Och även om, med iakttagande härav, på en eller annan punkt ytterligare någon mindre jäm-
kning skulle kunna ifrågasättas, läser detta dock knappast vara av någon mera avsevärd betydelse för regeringsrättens arbete i det hela.

Vidkommande särskilt beskattningsmålen, har tidigare varit ifrågasatt, huruvida icke desamma skulle kunna utan egentlig olägenhet över hela linjen stanna i kammarrätten. Häremot har emellertid — och med fullt fog — invänts, att kammarrätten är den första domstolsinstans, som nu har att handlägga dessa mål, samt att i följd därav vederbörande parter i regel först genom kammarrättens utslag erhålla tillfyllestgörande besked om de skäl, varpå taxeringen i överklagade delar är grundad, samt i vilka avseen-den den i målet förebragta utredningen och bevisningen må brista. En änd-

rad lagstiftning i angiven riktning skulle därför uppenbarligen förutsätta en väsentlig omläggning av hela det nu tillämpade taxeringsförfarandet. Därtill kommer, att ifrågavarande mål, synnerligast med den utveckling samhällsförhållandena numera tagit, äro av den utomordentliga vikt såväl för det allmänna som för de enskilda, att ett avskärande av rätten till anförande av besvär hos regeringsrätten i dylika mål i större utsträckning än som redan skett icke torde böra ifrågakomma. De begränsningar i besvär-rätten, som redan vidtagits, äro även de i viss mån att beteckna såsom nödfallsåtgärder, ägnade att till en viss grad rubba enhetligheten i det eljest gällande systemet för ifrågavarande måls behandling. Under det omfattande och ingående reformarbete å förevarande område, som under senare åren ägt rum, har någon tanke på ett ytterligare fortgående på nämnda väg icke heller veterligen varit ifrågasatt.

Sedan Kungl. Maj:t uppdragit åt *statens organisationsnämnd* att verkställa förnyad utredning rörande regeringsrättens organisation och arbetsätt, avgav nämnden den 19 oktober 1931 utlåtande m. m. i anledning av uppdraget. Beträffande möjligheterna att, utöver vad som redan tidigare skett, begränsa antalet inkommande mål genom överflyttning av ytterligare grupper av mål till annan myndighet, ansåg organisationsnämnden sig icke kunna tillråda en sådan utväg, under framhållande av att redan tidigare från regeringsrättens slutliga avgörande torde ha överflyttats mål och ärenden i den utsträckning som då ansetts lämplig eller tillräddig. Nämnden yttrade vidare.

Det bör — — — beaktas, att enhetligheten i den administrativa rättsskipningen ej kan undgå att bli lidande på, om alltför många grupper mål avskäras från prövning i den administrativa högsta domstolen och dennas arbete begränsas blott till vissa delar av det administrativa rättsområdet. En inom organisationsnämnden företagen preliminär omprövning av frågan, huruvida ytterligare grupper mål och ärenden kunna undandragas regeringsrättens slutliga avgörande, har närmast givit vid handen, att ej mycket kan vara att vinna på denna väg, därest ej den administrativa högsta domstolens verksamhetsområde skall begränsas på ett sätt, som ur rättsskipningens enhetlighet synes mindre lämpligt. Givetvis möta ur nu anförda synpunkt mindre betänkligheter att från rätt till fullföljd avskilja mål, vilka framstå som mera bagatellartade, eller däri, enligt vad erfarenheten givit vid handen, ändringsfrekvensen är jämförelsevis ringa. Särskilt gäller detta sådana mål, som nu avgöras av en och samma centrala ämbetsmyndighet och i vilka alltså kan förväntas en mera fast och enhetlig praxis än i de ärenden, vilka handläggas av och till regeringsrätten inkomma från flera olika sidordnade myndigheter med deras skiftande praxis. En genom organisationsnämndens försorg verkställd undersökning utvisar emellertid, att dylika mål varken äro så talrika eller eljest av sådan beskaffenhet, att de kunna antagas utöva något egentligt inflytande på det rent kvantitativa resultatet av regeringsrättens arbete.

Beskattningsorganisationssakkunniga ha i sitt betänkande med förslag till ändrad organisation av kammarrätten (SOU 1942:18) berört frågan om begränsning av tillströmningen av beskattningsmål till regeringsrätten och i detta hänseende yttrat, att de skäl som anförts för bibehållande av en högsta instans över kammarrätten i beskattningsmålen alltjämt ägde giltighet, samt vidare uttalat.

Den bristfälliga organisationen av prövningsnämnderna måste fortfarande anses lägga bestämt hinder i vägen för en reform, varigenom kammarrätten göres till sista instans i beskattningsmålen. Emellertid planera de sakkunniga ——— en sådan omorganisation av prövningsnämnderna, att dessa skulle bli i stånd att handlägga och pröva där anförda besvär med erforderlig noggrannhet och sakkunskap, varigenom antalet besvär hos kammarrätten i beskattningsmål kunde i någon mån nedbringas. Därest en sådan omorganisation av prövningsnämnderna genomföres och leder till åsyftat resultat, kan frågan om kammarrättens omvandling till högsta instans i beskattningsmål komma i annat läge och bli aktuell.

Då det emellertid visat sig, att en alltför stark belastning av regeringsrätten under ogynnsamma yttre omständigheter kan uppkomma, hava de sakkunniga funnit sig böra överväga, om icke viss begränsning borde införas i avseende å rätten att hos regeringsrätten fullfölja talan över kammarrättens utslag i beskattningsmål i vidare mån än den begränsning av talerätten, som redan finnes genomförd beträffande vissa mål angående fastighetstaxering samt mål angående taxering till skogsaccis. En möjlighet till åstadkommande av dylik begränsning, som enligt de sakkunnigas mening kunde göras till föremål för närmare undersökning, vore att meddela en bestämmelse av innehåll, att rätten till talan skulle vara avskuren för det fall, att de båda närmast föregående instanserna, kammarrätten och vederbörande prövningsnämnd varit fullt ense i det slut, vartill de vid sina avgöranden kommit. Emellertid hava de sakkunniga under hand inhämtat, att det med hänsyn till balansen oavgjorda beskattningsmål hos regeringsrätten icke för närvarande föreligger behov av en dylik föreskrift. Då därtill kommer, att även en sådan reform torde för sitt förverkligande förutsätta en effektivisering av prövningsnämnderna, hava de sakkunniga icke ansett sig böra åtminstone för närvarande framlägga något förslag i ämnet.

1947 års *taxerings-sakkunniga* ha i sitt betänkande med förslag om inrättande av en riksskattenämnd m. m. (SOU 1949: 62) kommit in på frågan om huruvida åtgärder till minskande av antalet till regeringsrätten fullföljda taxeringsmål kunde vidtagas, men ansett det icke kunna sättas i fråga att begränsa de skattskyldigas rätt att fullfölja talan till högsta instans genom införande av en på taxeringens storlek beroende spärr, vilket skulle framstå såsom enbart eller i varje fall huvudsakligen betingat av omsorg för det allmännas skatteintresse. De sakkunniga ha vidare anförde.

Däremot kan det ur principiell utgångspunkt icke anses obefogat att överväga, huruvida det allmänna bör äga obegränsad rätt att, då dess talan icke vunnit bifall hos kammarrätten, tillåta fullföljd till regeringsrätten. — — — De sakkunniga hava ——— stannat för att föreslå förbud för taxeringsintendent att utan för varje särskilt fall lämnat tillstånd av riksskattenämndens ordförande anförda besvär hos Kungl. Maj:t över kammarrättens utslag i taxeringsmål.

Under remissbehandlingen av taxerings-sakkunnigas förslag framfördes inväändningar på denna punkt. Däremot framhölls bl. a. såsom exempel på grupper av mål, för vilka besvär-rätten till regeringsrätten skulle kunna avskäras, oavsett vem som klagade, mål som icke kunnat upptagas till prövning av kammarrätten samt mål där klara prejudikat funnos m. m.

De taxeringsakkunnigas ifrågavarande förslag föranledde ej någon åtgärd.

I *propositionen nr 64 till 1951 års riksdag*, vilken innefattade förslag till inrättande av en riksskattenämnd, framhöll chefen för finansdepartementet, samtidigt med att han avstyrkte förslaget om inskränkning i taxeringsintendents besvärsmålsrätt, att frågan om en begränsning av såväl de skattskyldigas som taxeringsintendenternas och kommunernas för närvarande oinskränkta besvärsmålsrätt till regeringsrätten syntes böra uppmärksammas och, därest så funnes påkallat, framdeles och i ett sammanhang göras till föremål för utredning.

Införande av fullföljds- eller stämpelavgift.

I ovannämnda *proposition nr 232 till 1928 års riksdag* upptogs i samband med andra åtgärder, som föreslagits för begränsning av tillströmningen av beskattningsmål till regeringsrätten, frågan om införande av rättegångsavgifter, såsom viss fullföljdsavgift eller stämpelavgift. I detta hänseende anfördes.

Mest förtjänt av beaktande torde otvivelaktigt uppslaget om införande av fullföljdsavgifter vara. Dylika avgifter förekomma i rättegångsmålen vid fullföljd till högsta domstolen, och är deras uppgift i den judiciella processen i första hand att lägga en hämsko på processlystnaden. Vidare bereda de bidrag till kostnaderna för processen. De ändamål ifrågavarande avgifter fylla vid fullföljd till högsta domstolen äro dock ej utan vidare tillämpliga å beskattningsmålen. Det torde sålunda te sig föga tilltalande, att staten uppställer krav på utbekommande av vissa avgifter för att tillåta prövning av rättmätigheten av det allmännas skatteanspråk eller för att täcka statens kostnader för prövningen. Därest avgifterna fastställdes till fixa belopp, skulle de ock tynga skattskyldiga med lägre inkomst vida hårdare än sådana med högre inkomst. Och om avgifterna gjordes beroende av den skattskyldiges ekonomiska bärkraft eller tvisteföremålets värde, komme fastställandet av avgifternas belopp att komplicera skatteprocessen. Dessutom torde, såvitt någon mera betydande begränsning av tillströmningen av skattemål till regeringsrätten på denna väg skall ernås, avgifterna böra fastställas till jämförelsevis höga belopp. Med hänsyn till vad nu anförts har det icke befunnits möjligt att för närvarande vidtagna särskilda åtgärder för begränsning av tillströmningen till regeringsrätten av beskattningsmål.

Det sammansatta stats- och första lagutskott, som behandlade propositionen, ansåg sig i likhet med departementschefen icke böra förordna en dylik åtgärd.

Regeringsrätten framhöll i sitt ovannämnda protokoll av den 30 oktober 1930, att införande av fullföljdsavgifter säkerligen skulle komma att innefatta ett ganska verksamt medel för begränsning av tillströmningen av beskattningsmål till regeringsrätten och att förhållandena framdeles till äventyrs kunde gestalta sig så att, trots de olägenheter som onekligen måste anses vara förknippade med en sådan åtgärd, frågan därom borde upptagas till förnyat övervägande.

Statens organisationsnämnd har i sitt ovannämnda utlåtande funnit de skäl, som 1928 anförts mot införandet av en fullföljdsavgift i skattemål, med hänsyn till arten av de i regeringsrätten i övrigt förekommande målen äga lika giltighet för flertalet av dessa, och härutinnan framhållit bland annat.

I stort sett rörde målen i regeringsrätten icke rättsförhållandet enskilda parter emellan; då enskild person vore part i sådant mål, anginge detsamma i allmänhet hans rättsliga ställning i förhållande till det allmänna, till stat eller kommun. Samma synpunkter, som gjort sig gällande i rättegångsbalkens stadgande att tilltalad, vilken i högsta domstolen förde talan i fråga om honom ådömt ansvar, vore fri från nedsättande av fullföljdsavgift och som föranlett statsmakterna att avstå från införande av fullföljdsavgift i skattemål, gjorde sig i stort sett gällande i fråga om övriga mål av nu antydd art. Vid sådant förhållande syntes därför icke böra föreslås införandet av någon avgift vid fullföljd av mål till regeringsrätten.

I detta sammanhang har organisationsnämnden vidare erinrat därom, att enligt *förordningen den 19 november 1914 angående stämpelavgiften* frihet från stämpel ägde rum i åtskilliga av de mål, som förekomme i regeringsrätten, däribland beskattningsmålen, och därvid framhållit, att med hänsyn till den skyldighet att erlagga stämpelavgift, som i allmänhet förefunnes vid utlösen av olika myndigheters beslut i varjehanda ärenden, samma principiella betänkligheter icke gjorde sig gällande mot att ålägga enskild klagande att betala stämpelavgift vid utlösen av regeringsrättens utslag som mot att stadga skyldighet för honom att nedsätta fullföljdsavgift. Nämnden har dock icke funnit sig ur de synpunkter, som här äro i fråga, böra förorda införandet av stämpelavgift beträffande regeringsrättsutslagen i allmänhet. Till utveckling av denna sin mening har nämnden anført bl. a.

Ett upphävande av nu medgiven stämpelfrihet skulle i realiteten verka som en fullföljdsavgift i den mån därigenom åstadkommes en begränsning av antalet fullföljda mål. En utav organisationsnämnden föranstaltad statistisk undersökning synes giva vid handen, att en dylik åtgärd ej kan förväntas i mera betydande omfattning minska tillströmningen av mål till regeringsrätten. — — — Ett beläggande med stämpel av regeringsrättens utslag i skattemål skulle sannolikt, utan att vara till verkligt gagn i det syfte, som med denna utredning avses, från fullföljd avhålla endast de minst bemedlade. Vad sålunda sagts om beskattningsmålen torde i stort sett gälla om övriga i regeringsrätten förekommande mål, där nu stämpelfrihet åtnjutes.

Beskattningsorganisationssakkunniga ha i sitt betänkande anført.

Införandet av stämpelplikt måste givetvis i första hand vara beroende av om besvärsrätten hos överinstanserna kan anses hava i avsevärd grad missbrukats. I syfte att underlätta bedömandet av denna fråga hava de sakkunniga låtit verkställa utredning om i vilken utsträckning av kammarrätten under ett kalenderår meddelade utslag i andra beskattningsmål än mål angående taxering till värnskatt samt angående fastighetstaxering och taxering till skogsaccis innefatta ändring i det beslut, som närmast föregående instans meddelat. — — —

Enligt vad de sålunda verkställda utredningarna giva vid handen, har kammarrätten under år 1940 ändrat vederbörande beskattningsnämnds hos kam-

marrätten överklagade beslut i icke mindre än 33 procent av hela antalet av kammarrätten under året avgjorda andra beskattningsmål än mål angående taxering till värnskatt samt angående fastighetstaxering och taxering till skogsaccis, under det att regeringsrätten under samma år ändrat kammarrättens utslag i motsvarande mål i nära 20 procent av hela antalet av regeringsrätten under året avgjorda sådana mål.

Anledningarna till den särskilt inom kammarrätten starka ändringsfrekvensen äro tvivelsutan flerfaldiga. En väsentlig orsak utgör med all säkerhet den otillfredsställande organisationen av beskattningsnämnderna jämte den alltför korta tid, som prövningsnämnderna hava till sitt förfogande för utförande av det dem åliggande arbetet, vilket allt blir till allvarligt men för taxeringsresultatet. Men även de skattskyldiga själva äro ofta vållande till att deras taxeringar först i högre eller rent av högsta instans bliva riktiga, i det att de i stor utsträckning försumma att på ett så tidigt stadium som möjligt tillhandahålla myndigheterna den utredning eller det material, som dessa finna erforderligt för att helt eller delvis kunna bifalla de skattskyldigas yrkanden.

Oavsett vilka anledningarna till den höga ändringsprocenten inom överinstanserna än må vara, är den dock, såvitt framgår av den föreliggande statistiken, så betydande, att det under nuvarande förhållanden lär vara uteslutet att införa stämpelplikt beträffande vare sig kammarrättens eller regeringsrättens utslag i beskattningsmål.

Möjligen kan frågan om stämpelbeläggning av överinstansernas utslag i beskattningsmål upptagas till förnyat överbägande, sedan en företagen omorganisation av beskattningsnämnderna under några år visat sina verkningar.

1947 års taxeringssakkunniga ha ansett, att det icke kunde sättas i fråga att begränsa de skattskyldigas rätt att fullfölja talan till högsta instans genom upptagande av fullföljdsavgift av samma skäl som de sakkunniga, enligt vad ovan upptagits, anfört beträffande frågan om fullföljdsbegränsning.

För riksdagen har icke framlagts något förslag till införande av fullföljdsavgift eller stämpelavgift i sådana fall där stämpelfrihet åtnjutes.

Utskottet.

Förevarande proposition får anses vara föranledd av riksdagens år 1951, på förslag av utskottet i dess utlåtande nr 11, beslutade hemställan, att Kungl. Maj:t snarast måtte framlägga förslag för riksdagen till erforderlig utökning av regeringsrådets antal, så att den alltför stora balans av oavgjorda mål, som då fanns inom regeringsrätten, inom skäligen tid kunde nedbringas till normal storlek.

I ovannämnda utlåtande anförde utskottet, att starka skäl talade för att en tillfällig, ytterligare förstärkning av regeringsrätten snarast genomfördes. Det syntes utskottet därvid ligga närmast till hands att tänka sig en utökning med tre ledamöter. Vid sitt bedömande av frågan utgick utskottet från att, såsom departementschefen själv uttalade år 1946, det icke vore tillrådligt att utöver vad som redan skett minska tillströmningen av

mål till regeringsrätten genom att avskära vissa grupper av mål från fullföljdsrätt eller att till annan myndighet överlämna avgörandet av vissa mål. Enär frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet krävde närmare övervägande, ansåg sig utskottet icke kunna förorda att riksdagen då omedelbart genomförde en lagändring.

I föreliggande proposition har departementschefen emellertid, trots vad han yttrade år 1946, ansett sig inför det synnerligen otillfredsställande arbetsläge, som nu föreligger, böra till förnyat övervägande upptaga frågan om möjligheterna att på olika sätt minska måltillströmningen. Departementschefen avser att låta närmare utreda dessa spörsmål och att därefter ånyo pröva dem. I avvaktan på resultatet av denna utredning anser departementschefen, att någon större utökning av regeringsrätten knappast bör komma i fråga och inskränker sig till att föreslå en förstärkning med en ledamot.

Vad först angår balansen av oavgjorda mål i regeringsrätten framgår av propositionen, att balansen under de senaste åren, trots den år 1946 genomförda utökningen av antalet regeringsråd från sju till tio, undan för undan vuxit. Vid årsskiftet 1950/51 uppgick balansen till 4 589 mål eller mera än fyra och en halv gånger det antal mål, som anses motsvara normal balans (1 000 mål). Vid utgången av år 1951 utgjorde balansen ej mindre än 4 905 mål, vilket motsvarar nära två års arbetsprodukt av regeringsrätten med nuvarande antal ledamöter. Tendensen till växande balans är, såsom framgår av regeringsrättens ovan intagna promemoria, alltjämt tydlig. Med hänsyn till att ständigt nya former av samhällsingripanden komma till stånd och att området för regeringsrättens verksamhet till följd därav sannolikt kommer att utvidgas, torde det icke vara obefogat att antaga, att måltillströmningen i framtiden icke kommer att minska i någon större utsträckning.

Av den nuvarande balansen utgöres det övervägande antalet mål, eller omkring 3 600, av finansmål. Av dessa mål utgöra beskattningssmålen den ojämförligt största gruppen. Även av de årligen nytillkommande målen bestå de flesta av finansmål. Sålunda utgjordes, enligt vad utskottet inhämtat, av de år 1950 inkomna 3 221 målen 1 968 av finansmål. Motsvarande siffror för år 1951 voro 3 022 respektive 1 813. Det torde dessutom, såsom framgår av propositionen, förhålla sig så, att i fråga om mål, som inkomma från andra departement än finansdepartementet, icke föreligger någon onormal balans. Den av departementschefen bebådade utredningen synes alltså i första hand icke lämpligen kunna inriktas på andra mål än finansmålen och då företrädesvis beskattningssmålen.

Frågan om fullföljdsbegränsning eller överflyttande av mål till avgörande av annan myndighet har allt sedan regeringsrättens tillkomst flerfaldiga gånger varit under bedömande. Under 1920-talet avskuros bl. a. vissa skattemål, alla avlöningsmål och flertalet anmärkningsmål från prövning i regeringsrätten. För dessa mål är numera kammarrätten sista instans. Förslag om att göra kammarrätten till sista instans i beskattningsmål över huvud taget ha diskuterats gång efter annan. Förslagen ha dock varje gång av-

visats, bl. a. av det skälet, att kammarrätten med hänsyn till prövningsnämndernas organisation i realiteten är första domstolsinstans i skattemål och att en ändrad lagstiftning i angiven riktning skulle förutsätta en väsentlig omläggning av hela taxeringsförfarandet. Flera andra utvägar ha undersökts och förkastats. Man har sålunda övervägt att införa fullföljdsavgift eller stämpelavgift, att låta rätten till fullföljd bli beroende på skattebeloppets storlek, att begränsa det allmännas rätt att fullfölja talan i beskattningsmål och att inskränka klagorätten i sådana fall, där prövningsnämnden och kammarrätten varit fullt ense i sina beslut, eller i mål, där klara prejudikat funnos, m. m.

Med nuvarande starka skattetryck få avgöranden i skattefrågor ökad betydelse för den enskilde. Denne får härigenom allt större intresse av att ett för honom ofördelaktigt avgörande i ett skattemål kan bringas under regeringsrättens prövning. Vilken väg man än väljer för begränsning av fullföljdsrätten måste alltså varje åtgärd i denna riktning enligt utskottets mening leda till icke önskvärt resultat icke minst för enskilda personer, i det att dessa därigenom betagas möjlighet att få sin sak prövad av högsta instans. Med hänsyn till det anförda anser utskottet varje inskränkning i fullföljdsrätten betänkelig.

En utredning av det slag departementschefen avsett torde vidare komma att kräva avsevärd tid. Vid övervägande av fullföljdsbegränsningar i förevarande hänseende måste hänsyn tagas även till andra omständigheter än sådana, som direkt hänga samman med nämnda fråga. Man kan då bli tvungen att taga ställning till den ovan berörda frågan om prövningsnämndernas omorganisation. Därmed är man också inne på det av riksdagen år 1950 väckta spörsmålet om en allsidig och förutsättningslös utredning rörande taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen, vilken enligt riksdagens mening borde taga sikte på frågan, huruvida kraven på rättssäkerhet och effektivitet i taxeringsförfarandet och taxeringsprocessen voro tillräckligt väl tillgodosedda (se bevillningsutskottets av riksdagen godkända utlåtande nr 46/1950). Vid den av departementschefen bebadade utredningen torde man heller icke kunna undgå att beröra frågan om ökad rättssäkerhet med avseende å administrativa besvärsmål över huvud taget, vilken fråga för närvarande utredes av besvärssakkunniga.

Även om den av departementschefen avsedda utredningen skulle kunna leda fram till godtagbart resultat på någon punkt torde, med hänsyn till vad utskottet ovan anfört om den tid en sådan utredning skulle kräva, balansen ändå icke inom rimlig tid kunna avarbetas utan att andra utvägar tillgripas. Departementschefen har själv avvisat tanken på att öka regeringsrättens arbetsprodukt genom att föreskriva, att regeringsrätten skulle vara domför med lägre antal ledamöter än för närvarande, och ansett, att man ej heller torde kunna ifrågasätta att genom utökning av föredragningstiden eller genom andra liknande åtgärder kräva en större målavverkning. Utskottet är härutinnan ense med departementschefen. Den enda återstående möjligheten blir då att öka antalet ledamöter i regeringsrätten.

Vid övervägande av denna fråga finner utskottet icke anledning frångå

sin tidigare uppfattning att en provisorisk förstärkning bör ske med tre ledamöter. Såsom framgår av regeringsrättens promemoria skulle, efter en utökning av regeringsrätten med tre ledamöter, normal balans böra förväntas inträda efter fyra å fem år. Därest ledamöternas antal endast ökades med en, skulle däremot balansen icke kunna beräknas bli återställd förrän omkring tio år efter utökningen. En förstärkning med två regeringsråd åter torde icke lämpligen kunna komma i fråga, enär det vore svårt att konstruera en rimlig arbetsordning med elva i domstolen tjänstgörande ledamöter. Vid dessa beräkningar har hänsyn icke tagits till verkningarna av en eventuell fullföljdsbegränsning. Ehuru, såsom departementschefen anført, med hänsyn till de möjligheter som kunna erbjuda sig att genomföra en fullföljdsbegränsning eller eljest minska tillströmningen av mål, intet bestämt uttalande kan göras i fråga om den tid som det med den förstärkning han föreslagit skulle taga att nedbringa balansen till önskad omfattning, kan denna omständighet dock icke rubba det inbördes förhållandet mellan de tidrymder inom vilka normal balans skulle kunna uppnås med de två olika alternativ till utökning som ovan angivits.

Ehuru det icke tillkommer utskottet att uttala sig i kostnadsfrågan, vill utskottet dock anföra följande. Ur kostnadssynpunkt kan icke med säkerhet företräde givas åt något av de två alternativ som i förevarande hänseende föreligga, nämligen utökning med ett eller med tre regeringsråd. Goda skäl tala för att det senare alternativet kan ställa sig ekonomiskt mera fördelaktigt för statsverket. Enligt vad utskottet inhämtat torde en utökning med ett regeringsråd, däri inbegripet det ökade behovet av föredragande och extra arbetskrafter m. m., draga en sammanlagd årlig kostnad av omkring 115 000 kronor och en förstärkning med tre ledamöter en motsvarande kostnad av 290 000 kronor. Såsom ovan framhållits beräknas, att balansen borde under eljest oförändrade förhållanden kunna utjämnas, med ytterligare ett regeringsråd under en tioårsperiod och efter en ökning med tre regeringsråd under en tidrymd av fyra å fem år. De totala utgifterna för balansens avarbetande skulle i det förra fallet uppgå till 1 150 000 kronor och i det senare fallet till högst 1 450 000 kronor. Å andra sidan skulle i det förra fallet det allmännas utgifter för räntor å restituerade skattebelopp uppgå till större summa än i det senare fallet. Om den skattskyldiges talan helt eller till någon del bifalles och skatt alltså restitueras till honom, utgår nämligen ränta å det restituerade beloppet, beräknad efter fem procent om året från det skatten guldits. Det bör här nämnas, att beloppet enbart av den statliga skatt som restituerats till följd av regeringsrättens beslut, enligt vad utskottet inhämtat, uppgick under år 1949 till 1,6 miljoner, under år 1950 till 1,7 miljoner och under år 1951 till 2,3 miljoner kronor. Såsom framgår av utskottets utlåtande nr 11 år 1951 har statsverket dessutom att svara för räntan på restituerad kommunalskatt, som uttagits i enlighet med 1948 års eller senare taxeringar. I den mån regeringsrätten i sitt arbete hinner fram till de senaste årens taxeringar, komma statsverkets utgifter för detta ändamål att stiga. Även om det av flera anledningar är vanskligt att angiva en exakt

siffra för den utgiftsminskning som står att vinna, om väntetiden nedbringas i regeringsrätten, är det dock tydligt att det rör sig om ganska betydande summor.

Med hänsyn till att enligt gällande pensionsbestämmelser av regeringsrättens nuvarande ledamöter två avgå under år 1956 och en under vart och ett av åren 1959, 1961, 1962 och 1963 samt med beaktande av vad ovan anförts angående den framtida utvecklingen av regeringsrättens arbetsbörda, finner utskottet att en sådan utökning av regeringsrätten, som utskottet uttalat sig för, icke bör utgöra hinder för att vid den tidpunkt, då balansen är avarbetad, nedbringa regeringsrådets antal till vad som kan antagas då vara erforderligt.

Med stöd av det ovan anförda anser sig utskottet böra tillstyrka en utökning av regeringsrättens ledamöter med tre.

För genomförande av utskottets förslag erfordras en ändring av 1 § i det genom propositionen framlagda lagförslaget.

Mot förslaget i övrigt har utskottet icke något att erinra.

Utskottet får alltså hemställa,

att riksdagen — med förklaring att riksdagen med bifall till motionen I: 366 funnit viss ändring böra vidtagas i det genom propositionen framlagda lagförslaget — måtte för sin del antaga följande förslag till

(Kungl. Maj:ts förslag:)

(Utskottets förslag:)

L a g

om tillfällig ökning av regeringsrådets antal.

Härigenom förordnas, att i stället för vad som stadgas i 1 § lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall, med upphävande av lagen den 29 mars 1946 (nr 113) om tillfällig ökning av regeringsrådets antal, från och med den 1 oktober 1952 och intill dess regeringsrådets antal efter vad i denna lag sägs nedbragts till sju gälla följande.

1 §.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 30 september 1955 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av *elva* regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

Kungl. Maj:ts regeringsrätt skall till och med den 30 september 1955 eller, om särskilda förhållanden föranleda därtill, den tidigare dag som Kungl. Maj:t bestämmer utgöras av *tretton* regeringsråd. Därefter skall antalet regeringsråd, i den mån så till följd av inträffade ledigheter kan ske, nedbringas till sju. En av regeringsrättens lagfarna ledamöter skall, enligt vad därom är särskilt stadgat, tjänstgöra i lagrådet.

*(Kungl. Maj:ts förslag:)**(Utskottets förslag:)*

2 §.

Regeringsrättens arbete skall fortgå minst fyrtio veckor om året.

3 §.

I den mån så med hänsyn till regeringsrådets antal lämpligen kan ske, skall regeringsrätten arbeta på avdelningar.

Regeringsrättens avdelningar äro lika behöriga att upptaga de till regeringsrättens handläggning hörande ärenden, vilkas fördelning endast beror av den ordning, vari de enligt gällande föreskrifter anmälas.

4 §.

Med iakttagande av vad ovan är föreskrivet äga de i regeringsrätten tjänstgörande regeringsråden sig emellan fördela tjänstgöringsskyldigheten.

5 §.

Vad om måls handläggning i vissa fall av högsta domstolen i dess helhet finnes föreskrivet skall i tillämpliga delar gälla i fråga om regeringsrätten.

Stockholm den 13 mars 1952.

På första lagutskottets vägnar:

OLOV RYLANDER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit

från första kammaren: herrar Ahlkvist, Olofsson, Lodenius, Lindblom, fru Sjöström-Bengtsson, herrar Herbert Hermansson och Herlitz;

från andra kammaren: herrar Rylander, Hedlund i Östersund, Olsson i Mellerud, Johansson i Norrfors, Lindberg, Landgren, Gustafsson i Borås och fru Hellström.

Reservation

av herrar *Hedlund* i Östersund, *Ahlkvist*, *Olofsson*, fru *Sjöström-Bengtsson*, herrar *Herbert Hermansson* och *Landgren*, vilka ansett att utskottets utlåtande bort ha följande lydelse:

I propositionen föreslås en tillfällig utökning av antalet regeringsråd från tio till elva.

Såsom framgår av den ovan lämnade redogörelsen uttalade sig utskottet år 1951 i sitt av riksdagen godkända utlåtande, nr 11, för en utökning med tre ledamöter men ansåg sig icke kunna förorda, att riksdagen omedelbart genomförde en lagändring, enär frågan om förstärkningens omfattning och varaktighet krävde närmare övervägande.

Departementschefen har nu ansett, att förstärkningen bör begränsas till en ledamot i avvaktan på den av honom föreslagna utredningen av frågan om möjligheterna att på olika sätt minska tillströmningen av mål till regeringsrätten.

I motionen hemställes om en utökning av regeringsrådets antal till tretton. Motionären har bl. a. anført, att det, såvitt nu kunde bedömas, icke finnes stora utsikter till att den bebådade utredningen skulle leda till resultat, vilka i avsevärd grad kunde begränsa tillströmningen av mål och att de enligt hans mening nödvändiga åtgärderna för en effektiv avarbetning av balansen icke kunde uppskjutas i avvaktan på ytterligare utredning.

Utskottet anser i likhet med departementschefen, att frågan om ytterligare utökning av regeringsrådets antal får bli beroende på resultatet av den utredning departementschefen angivit. Det torde icke med säkerhet kunna avgöras huruvida genom denna utredning kunna komma att erbjudas några möjligheter att genomföra en fullföljdsbegränsning eller eljest minska måltillströmningen, innan utredningen slutförts. Emellertid förutsätter utskottet, att utredningen bedrivs med all tillbörlig skyndsamhet så att förslag till de åtgärder, som densamma kan leda till, snarast möjligt framlägges för riksdagen.

Utskottet, som icke funnit anledning till erinran mot Kungl. Maj:ts förslag, får alltså hemställa,

att riksdagen med avslag å motionen I: 366 måtte bifalla förevarande proposition, nr 27.
